

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН“

Тополовград 6560, ул. "Варна" № 2, GSM: +359877212533;
e-mail: info-2611018@edu.mon.bg; <https://www.sou-topolovgrad.com/>

Заличено на основание

УТВЪРЖДАВАМ: чл.2 от ЗЗЛД
БОЖАНА ГЕОРГИЕВА
Директор на СУ „Д-р Петър Берон“, гр. Тополовград

УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА

ПО ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

В СУ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН“, ГР. ТОПОЛОВГРАД

ЗА УЧЕБНАТА 2025/2026 ГОДИНА

Училищната програма по гражданско, здравно и интеркултурно образование е приета на заседание на педагогически съвет с протокол № 10 от 11.09.2025 г.

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Настоящата програма определя политиката на СУ „Д-р Петър Берон“ при обучението по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование.

2. В СУ „Д-р Петър Берон“ обучението по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование се реализира в процеса на придобиване на всички видове училищна подготовка.

3. В настоящата програма се определят начините и формите за обучение и възпитание по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование в прогимназиален и гимназиален етап.

4. Програмата е съобразена с реализацията на основните цели, залегнали в стратегията за развитие на СУ „Д-р Петър Берон“.

5. Настоящата програма се прилага и по отношение реализацията на дейностите, свързани с работата по Национална програма „Без свободен час“, Модул „Без свободен час в училище“

II. ОБЩА ПРЕДСТАВА НА ПРОГРАМАТА

1. В програмата гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование се разглеждат като взаимосвързан интердисциплинарен комплекс, насочен към придобиване на социални, граждански и интеркултурни компетентности и на компетентности, свързани със здравето и поддържането на устойчива околна среда.

2. Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.

3. Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.

4. Екологичното образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.

5. Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

III. ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

1. Изграждане на автономна и активна личност, която:

а). разбира и отстоява общочовешките ценности, ценностите на демокрацията и човешките права, участва в гражданския, политическия и социалния живот по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин;

б). познава институциите, структурата и процедурите на демократичното общество, икономическите и политическите реалности на глобализираща се свят;

в). осъзнава и цени своята културна идентичност;

- г). взаимодействието с членовете на семейството си, общността и другите хора по конструктивен и уважителен начин;
- д). изразява обосновано и критично гражданската си позиция;
- е). умее да прави връзки между отделни сфери на обществения живот и да разбира причините за социалните неравенства, екологичните и глобалните предизвикателства;

2. Функциониране на всяка образователна институция като автономна, активна и саморазвиваща се общност, която:

- а). насърчава инициативност, отговорност, солидарност, социална чувствителност и критичност у всички участници в образователната система;
- б). изгражда и поддържа позитивен психологически климат и възможности за избори, свързани със здравето, екологията, гражданското участие, межкултурната толерантност, взаимното разбиране, зачитане и уважение;

IV. НАЧИНИ И ФОРМИ НА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В СУ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН“

1. В СУ „Д-р Петър Берон“ гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование се осъществява интегрирано в обучението по образователните направления.

2. В училищното образование гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование се осъществяват:

- 2.1. в часа на класа, включително и чрез ученическото самоуправление;
- 2.2. в заниманията по интереси;
- 2.3. в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие по реда и при условията на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование;

V. ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЧАСА НА КЛАСА И В ЗАНИМАНИЯТА ПО ИНТЕРЕСИ

1. Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование в Часа на класа освен чрез обучение за придобиване на компетентностите, посочени в рамковите изисквания в Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, се осъществяват чрез занимания, дейности и проекти по тематични области, свързани със:

- 1.1. патриотичното възпитание и изграждането на националното самочувствие;
- 1.2. толерантността и интеркултурния диалог;
- 1.3. Финансовата и правната грамотност, в т.ч. избор на първо работно място;
- 1.4. военно обучение и защита на родината;
- 1.5. безопасността и движението по пътищата;
- 1.6. защитата на населението при бедствия и аварии и оказване на първа помощ;
- 1.7. превенция на насилието, справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти;
- 1.8. превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха, киберзащита;
- 1.9. кариерно ориентиране;
- 1.10. превенция и противодействие на корупцията;
- 1.11. Електронно управление и медийна грамотност;

2. Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование в Часа на класа се осъществяват и чрез дейности за последователно развитие на класа като общност и за ученическо самоуправление на ниво паралелка, клас и училище.

3. За организацията и съдържанието на Часа на класа класният ръководител разработва годишен план, като задължително проучва мнението и интересите на учениците от паралелката/класа.

4. Обучението по отделните тематични области може да се осъществява от гост лектори от съответните компетентни институции, от неправителствени организации или от общественици в присъствието на класния ръководител;

5. Неизменна част от училищната политика за обучение и възпитание по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование са:

5.1. определянето на училищни ритуали, свързани със:

- откриването и закриването на учебната година;
- официалното раздаване на дипломи за завършено средно образование, свидетелството за професионална квалификация, удостоверение за завършен първи гимназиален етап и др.

- награждаване на отличили се ученици и учители;
- честването на националния празник, на официалните празници, на дните на национални герои и будители, на празника на патрона на училището;

5.2. възпитаването в трайни навици за отдаване на почит и израз на националното самосъзнание чрез:

- изслушване на националния химн в тържествени за държавата и училището моменти;

- поставяне на националния флаг на фасадата на училището.

6. Интегрална част от институционалните политики, насочени към гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, е подкрепата за мултикултурната среда.

VI. РЕАЛИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ

1. За организацията и съдържанието на Часа на класа класните ръководители ежегодно разработват план, съобразен с разпределението на тематичните области от интердисциплинарния комплекс, в който се определя броят на часовете по теми и дейности според интересите и възрастта на учениците и с тяхно участие.

2. Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование в заниманията по интереси чрез дейности и проекти, свързани с интердисциплинарния комплекс.

3. Дейностите, свързани с интердисциплинарния комплекс, се прилагат и при реализацията на Национална програма „Без свободен час“, модул „Без свободен час в училище“, чиито основни цели са:

3.1. Да помогне на учителите неспециалисти да обучат учениците на жизнено важни и социални умения за сметка на безцелното и неосмислено прекарване на времето си в „свободните“ часове.

3.2. Да ангажира „свободното“ време на учениците по време на училищната им заетост по жизненоважни за тях въпроси, които в една или друга степен не се разглеждат по същество от учебните програми по учебните предмети от учебния план.

3.3. Да предизвика интереса на обучаваните и да спомогне за тяхната социална ангажираност към проблемите на обществото като цяло и в личен план.

3.4. Разглежданата проблематика да „прибере“ учениците в училище и в този смисъл да гарантира както живота и здравето им, така и да повиши авторитета и отговорността на училището като обществено значима институция.

4. Очаквани резултати:

- 4.1. Повишаване на личното самочувствие на обучаваните и формиране на умения и нагласи за участие в проблемите на класа, училището, обществото.
  - 4.2. Умения за активно участие в социалния и обществения живот на страната.
  - 4.3. Знания за здравословен начин на живот.
  - 4.4. Перспективно мислене, отговорно отношение и положителни нагласи към хората и света като цяло.
  - 4.5. Умения за водене на социален диалог по наболели проблеми на училищно ниво, в семейството, обществото.
  - 4.6. Създаване на социални контакти.
  - 4.7. Знания за духовните и социалните ценности, интеркултурност.
  - 4.8. Изграждане на усет за индивидуалност.
5. При отсъствие на учител титуляр заместващият го учител неспециалист работи по теми от приетата от педагогическия съвет и утвърдена със заповед на директора на училището Училищната програма с приложени теми по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование.

VII. ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

1. Всеки преподавател има право на избор на тема от учебната програма. При избора се има предвид възрастта на учениците и най-вече техният интерес към определена проблематика. За да няма дублиране на теми, при усвояване на определена тема учителят отразява това в дневника на паралелката. При наличие на проявен интерес от страна на учениците по определена тема, се допуска разискване в рамките на следващ „свободен“ час, от следващ заместник. Това повторение също се отразява в учебната програма за съответния клас.
2. Основна форма на работа – дискусия. Други форми казуси, анкети, изследвания, сборки, ситуационни игри, тематични презентации, лекции от други специалисти, есета, портфолия.
3. Учебната програма не предполага записване на учебен план и вписване на цифрови оценки. Оценката за участието на учениците е само качествена. Значимите резултати и нетрадиционните решения се публикуват на сайта на училището.
4. Контрол по изпълнението на учебната програма се осъществява от директора на училището и заместник-директори по учебната дейност.

5. клас	
Тематични области	Теми
Гражданско образование и възпитание в родолюбие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Възрожденска България; 2. Българските будители – създатели на културата и националното ни самосъзнание 3. Национални празници и традиции 4. Отбелязване на официални, международни и световни дни – календар на паралелката 5. Да общуваме правилно, с уважение и дружелюбие
Здравно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лична хигиена 2. Полезните храни и напитки 3. Физическо здраве и хранителните ни навици 4. Предпазване от вируси
Екологично образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енергийните източници 2. Експлоатацията на природните ресурси днес 3. Инициативи за защита на природата в света 4. Промените в природната среда и бъдещето на човечеството
Интеркултурно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. България и европейските народи 2. България в обединена Европа 3. Култури на други народи в Европа и света 4. Български постижения в световната култура

6. клас	
Тематични области	Теми
Гражданско образование и възпитание в родолюбие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зачитане личността на другия - как да общуваме ефективно 2. Българските будители – създатели на културата и националното ни самосъзнание 3. Национални празници и традиции 4. Отбелязване на официални международни и световни дни – календар на паралелката 5. Конфликтите – как да ги разрешаваме
Здравно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лична хигиена – чистота, правила и навици 2. Безопасност на движение по пътищата 3. Безопасно използване на ел. уреди и инструменти 4. Как да се храним и живеем здравословно 5. Физическо здраве – крепител на духа 6. Предпазване от вируси
Екологично образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Възобновяеми енергийни източници 2. Експлоатацията на природните ресурси през историята на човек 3. Инициативи за защита на природата
Интеркултурно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Европейските ценности 2. Общите правила в Европейския съюз – гаранция за взаиморазбирателство 3. Култури на други народи в Европа и света 4. Български постижения в световната култура и наука

7. клас	
Тематични области	Теми
Гражданско образование и възпитание в родолюбие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Медните и обществения живот 2. Българските просветители – приноси и достижения 3. Национални празници и традиции 4. Отбелязване на официални международни и световни дни – календар на паралелката 5. Приятелствата и привързаността
Здравно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лична хигиена – чистота, правила и навици 2. Безопасност на движение по пътищата 3. Безопасно използване на ел. уреди и инструменти 4. Хранителна култура и готвенето като професия и изкуство 5. Физическо здраве – кренител на духа 6. Предпазване от вируси
Екологично образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Човешкото всекидневие и източниците на замърсяване 2. Видове отпадъци – битови, производствени, строителни и др. 3. Инициативи за защита на природата 4. Категории защитени животни
Интеркултурно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Приемане на различията – уроци по толерантност 2. Приятели и междуполово разбирателство 3. Културата на моя народ – традициите и обичаите, с които се гордеем 5. Български постижения в световната култура и наука

8. клас	
Тематични области	Теми
Гражданско образование и възпитание в родолюбие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Медните в обществения и културен живот на гражданите 2. Равенство, равноправие, свободи и отговорности – как функционира демократичната система 3. Комуникативните стилове за ефективно справяне с конфликти 4. Българските просветители – приноси и достижения 5. Национални празници и традиции 6. Отбелязване на официални международни и световни дни – календар на паралелката 7. Приятелствата и привързаността
Здравно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лична хигиена – чистота, правила и навици 2. Безопасност на движение по пътищата 3. Безопасно използване на ел. уреди и инструменти 4. Храните и напитките които укрепват здравето ни 5. Дневник на физическата активност 6. Предпазване от вируси
Екологично образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Човешкото всекидневие и източниците на замърсяване 2. Видове отпадъци – битови, производствени, строителни и др. 3. Да защитим природата и горите в България 7. Категории защитени природни обекти
Интеркултурно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Общуване в интернет с чуждестранни хора 2. Традициите на моите предци – лична история на моя род 3. Участието на българския фолклор в световното културно богатство 4. Бедствията обединили народите – как да изградим мостове преди разрушенията

9. клас	
Тематични области	Теми
Гражданско образование и възпитание в родолюбие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Медиите в обществения и културен живот на гражданите 2. Равенство, равноправие, свободи и отговорности – как функционира демократичната система 3. Комуникативните стилове за ефективно справяне с конфликти 4. Българските просветители – приноси и достижения 5. Национални празници и традиции 6. Отбелязване на официални международни и световни дни – календар на паралелката 7. Приятелствата и привързаността
Здравно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Физическо развитие и дееспособност 2. Първа помощ в екстремни ситуации 3. Вредите от киберустройствата 4. Психично здраве и емоционален живот 8. Предпазване от вируси
Екологично образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Екологичните кризи – как да съхраним природата в света 2. Екологични организации в света 3. Категории защитени природни паркове в света 9. „Зелените идеи“ – иновациите които променят света
Интеркултурно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Религиозни вярвания и традиции в света и Европа 2. Етническа толерантност – какво е да си на мястото на другия 3. Агресивните поведения – израз на безпомощност 4. Властта и злоупотребата с власт в историята на света

10. клас	
Тематични области	Теми
Гражданско образование и възпитание в родолюбие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Съществуват ли граници на медийното отразяване 2. Демократичните принципи и закономерности 3. Корупцията и нейните измерения в обществено-политическия живот и икономическото развитие 4. Гражданска отговорност и граждански дълг 5. Моята успешна гражданска реализация
Здравно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тютюнопушенето, алкохола и психоактивните вещества – зависимостите на модерната цивилизация 2. Туристически излети и екскурзии като част от психичното здраве на човек 3. Поведение при бедствия и аварии 4. Вредите от дигиталните устройства 5. Емоционална компетентност 6. Предпазване от вируси
Екологично образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Денят на Земята 2. Инициативи да бъде чисто нашето училище 3. Експлоатацията на природните ресурси – заблудите които ни водят до забвение 4. Категории защитени природни паркове в България 5. „Зелените идеи“ – иновациите които променят света
Интеркултурно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Символи на религиозните общности в света 2. Културно-историческите ценности в европейския съюз и България 3. Европейският парламент и неговата работа 4. Благотворителността и примери за взаимопомощ между народите в ЕС. Фолклорните традиции на другите народи от Балканите

11. клас	
Тематични области	Теми
Гражданско образование и възпитание в родолюбие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Свобода, граждани и власт 2. Политика, демокрация и върховенство на закона 3. Гражданско общество и гражданско участие 4. Ученикът и училището в демократичното гражданство 5. Гражданите, политиката и демокрацията 6. Моят идеален свят 7. Конструктивно общуване – техники за взаимодействия и управление на диалога в дебат
Здравно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Живот без зависимости – програма за превенция 2. Техники за управление на емоционални състояния 3. Психична устойчивост 4. Моят план за по-качествен живот
Екологично образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Денят на Земята 2. Инициативи да бъде чисто нашето училище 3. Водата – основен фактор на живота, памет на водата 4. Биологично разнообразие – намаляване и изчезване на определени биологични видове 5. Рециклирането и разделното събиране на отпадъци
Интеркултурно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Интеркултурни отношения на взаимодействие между народите от Балканите 2. Светът на младите – толерантност и равноправие 3. Конфликтите в мултикултурната среда 4. Проблемът с обществените нагласи, стереотипи и дискриминация

12. клас	
Тематични области	Теми
Гражданско образование и възпитание в родолюбие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Държавни институции и регулаторни органи – как функционира правовата демократична държава 2. Конституция на Република България 3. Закон, гражданско неподчинение и граждански произвол 4. Информираност, избор, манипулация и политика 5. „Иновативни и футуристични възгледи за развитие на човешкото управление и цивилизацията
Здравно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Предпазване от вируси 2. Антистрес техники – управление на негативните емоции 3. Психично здраве и благополучие 4. Болести предавани по полов път – безопасен секс 5. Здравословно хранене и рисковете при хранителните диети 6. Младите хора и зависимостите – как да помогнем?
Екологично образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Съхранена природа и човешки прогрес – неразрешима дилема или възможно бъдеще? 2. Екологичните градове в света – примери за иновации в областта на екологията 3. Производство без отпадъци – кръгова икономика 4. Стимулиране на биоразнообразието – световните организации и техните проекти
Интеркултурно образование	<ol style="list-style-type: none"> 1. Как интеркултурното образование ни предпазва от варваризиране на цивилизацията 2. Глобализация и бъдеще – свят без граници 3. Визии за бъдещето – как би изглеждал светът след 20... 50 ... години? 4. Утопичните светове – какво можем да научим 5. Европейските институции